

Научно-образовательный электронный журнал

ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В XXI ВЕКЕ

**Выпуск №22 (том 4)
(январь, 2022)**

Международный научно-образовательный
электронный журнал
«ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В XXI ВЕКЕ»

УДК 37

ББК 94

**Международный научно-образовательный электронный журнал
«ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В XXI ВЕКЕ». Выпуск №22 (том 4) (январь,
2022). Дата выхода в свет: 31.01.2022.**

Сборник содержит научные статьи отечественных и зарубежных авторов по экономическим, техническим, философским, юридическим и другим наукам.

Миссия научно-образовательного электронного журнала «ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В XXI ВЕКЕ» состоит в поддержке интереса читателей к оригинальным исследованиям и инновационным подходам в различных тематических направлениях, которые способствуют распространению лучшей отечественной и зарубежной практики в интернет пространстве.

Целевая аудитория журнала охватывает работников сферы образования (воспитателей, педагогов, учителей, руководителей кружков) и школьников, интересующихся вопросами, освещаемыми в журнале.

Материалы публикуются в авторской редакции. За соблюдение законов об интеллектуальной собственности и за содержание статей ответственность несут авторы статей. Мнение редакции может не совпадать с мнением авторов статей. При использовании и заимствовании материалов ссылка на издание обязательна.

© ООО «МОЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ КАРЬЕРА»

© Коллектив авторов

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Пестерев С.В. – гл. редактор, отв. за выпуск

Батурин Сергей Петрович	кандидат исторических наук, доцент
Боброва Людмила Владимировна	кандидат технических наук, доцент
Богданова Татьяна Владимировна	кандидат филологических наук, доцент
Демьянова Людмила Михайловна	кандидат медицинских наук, доцент
Еремеева Людмила Эмировна	кандидат технических наук, доцент
Засядько Константин Иванович	доктор медицинских наук, профессор
Колесников Олег Михайлович	кандидат физико-математических наук, доцент
Коробейникова Екатерина Викторовна	кандидат экономических наук, доцент
Ланцева Татьяна Георгиевна	кандидат экономических наук, доцент
Нобель Артем Робертович	кандидат юридических наук, доцент
Ноздрина Наталья Александровна	кандидат педагогических наук, доцент
Павлов Евгений Владимирович	кандидат исторических наук, доцент
Петрова Юлия Валентиновна	кандидат биологических наук, доцент
Попов Сергей Викторович	доктор юридических наук, профессор
Табашникова Ольга Львовна	кандидат экономических наук, доцент
Тюрин Александр Николаевич	кандидат географических наук, доцент
Усубалиева Айнура Абдыжапаровна	кандидат социологических наук, доцент
Фаттахова Ольга Михайловна	кандидат технических наук, доцент

Munisa Shokirova Axatovna	
BIOLOGIYANI O'QITISHDA O'QUVCHILARNING BARKAMOLLIGINI TAMINLASH Nargiza Turdiyeva Sayfullayevna	700
TILSHUNOSLIKDA FONOLOGIYA NAZARIYASI Sultonova Fotima Muhammadodil qizi	704
FIZIK JARAYONLARNI "CROCODILE PHYSICS" DASTURI YORDAMIDA MODELLASHTIRISH Tursunboyeva Durdonaxon Shuhratjon qizi	707
MA'NAVIY-MA'RIFIY ISHLAR JARAYONIDA TUTORLIK VA FASILITORLIK FAOLIYATI Rustamovich Ortiqov	718
TIBBIY HOLATLAR BO'YICHA HISOBOTLARDA LOTIN TERMINOLOGIYASIDAN FOYDALANISH Xalilova Farida Sharofiddin qizi, Mamadjanova Nodira Kamiljanovna	728
BOSHLANG'ICH SINIF ONA TILI DARSLARIDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH Yulchiyeva Zulfiya Bahodir qizi	734
ПОВЫШЕНИЕ НАДЕЖНОСТИ ПНЕВМОГИДРАВЛИЧЕСКИХ ТОРМОЗНЫХ СИСТЕМ АВТОБУСОВ В УСЛОВИЯХ ЖАРКОГО КЛИМАТА Умаров Б., Мамасодиков Ойбек Турдали сын, Нурмухаммедов Жасурбек Шухратжон сын	739
ПРИМЕНЕНИЕ PISA НА УРОКАХ ГЕОГРАФИИ Холбекова Шахноза Шухратбек кизи	742
INGLIZ TILI DARSLARIDA INTERFAOL METODLARNING QO'LLANISHI Atajonova Mavjuda Abdurahmonovna	747
KORRUPSIYA – TARAQQIYOT KUSHANDASI Shavkatov G'ofur	750
RESPUBLIKAMIZDA ZIYORAT TURIZMINING RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI Do'schanova Dinora, Sharipova Sevara	756
BARKAMOL SHAXS TARBIYASIDA KITOBAT SAN'ATINING O'RNI Xamidova Gulmira Xamidovna, Amonova Zarifa Usmonovna	759
JALOLIDDIN RUMIY MUZEYI – TARIX VA KELAJAK KO'PRIGI Jabborova Latofat To'liqinjonovna	765
9-SINFLAR DARSLIGIDAN "DOIRA BO'LAKLARI YUZI" MAVZUSIDA TAYYORLAGAN METODIK TAVSIYASI Kamalova Sevara	769
TA'LIM TARBIYANI ALISHER NAVOIY ASARLARIDAGI O'RNI	778

ФИО автора: Бухоро давлат университети педагогика kafedраси o'qituvchi Oybek *Rustamovich Ortiqov*

Название публикации: «МА'NAVIY-МА'RIFIY ISHLAR JARAYONIDA TUTORLIK VA FASILITORLIK FAOLIYATI»

Maqolada ma'naviy-ma'rifiy ishlar jarayonida asosiy o'ringa ega bo'lgan tutorlik va fasilitatorlik faoliyatining oliy ta'lim tizimida joriy etilishi, jamiyatdagi roli va ahamiyati, huquqlari, majburiyatlari, shuningdek lavozim doirasida amalga oshiriladigan ishlar ko'lami haqida ma'lumot berilgan.

Tayanch atamalar: ma'naviyat, ma'rifat, tutorlik, fasilitatorlik, huquq, majburiyat, mafkura, mafkuraviy immunitet, go'ya, vatanparvarlik, sadoqat, milliy qadriyat, konsepsiya, umumiy qadriyat, murabbiylik soati.

The article deals with the introduction of tutoring and facilitation activities in the higher education system, their role and importance in society, rights, responsibilities, as well as the scope of work carried out within the position, which plays a key role in the process of spiritual and educational work. 'given.

Keywords: spirituality, enlightenment, tolerance, facilitation, law, obligation, ideology, ideological immunity, ideology, patriotism, loyalty, national value, concept, common value, coaching hour.

В статье рассматриваются вопросы внедрения тьюторской и фасилитационной деятельности в систему высшего образования, их роль и значение в обществе, права, обязанности, а также объем выполняемой работы в рамках должности, которая играет ключевую роль в процессе духовно-просветительская работа.

Основные термины: духовность, просвещение, толерантность, содействие, право, обязанность, идеология, идеологический иммунитет, идеология, патриотизм, лояльность, национальная ценность, концепция, общая ценность, тренерский час.

Bugungi kunda mamlakatimizda ma'naviy-ma'rifiy ishlarni tizimli tashkil etish, bu borada amalga oshirilayotgan chora-tadbirlarning samaradorligini oshirish, aholi, ayniqsa yoshlarning intellektual salohiyati, ongu tafakkuri, dunyoqarashini yuksaltirish, mafkuraviy immunitetini mustahkamlash, vatanparvarlik, xalqqa muhabbat va sadoqat tuyg'usi bilan yashaydigan barkamol avlodni tarbiyalashga alohida e'tibor qaratilmoqda. Dunyoda g'oyaviy-mafkuraviy kurashlar keskin davom etayotgan, ma'naviy tahdidlar kuchayib borayotgan bugungi kunda yoshlar o'rtasida milliy qadriyatlarga hurmat, buzg'unchi g'oyalar ta'siriga berilish, jinoyatchilik va ekstremizm harakatlaira qo'shib qolish davom etmoqda.

Yurtimizda ma'naviy-ma'rifiy ishlarning samaradorligini oshirish, ma'naviyat borasidagi ichki va tashqi hujum hamda tahdidlarga qarshi manzilli kurashish, mafkuraviy immunitetni yanada mustahkamlash, davlat va jamoat idoralarining faoliyatiga yaqindan yordamlashish maqsadida, aholi o'rtasida faol fuqarolik pozitsiyasini rivojlantirish, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga asoslangan demokratik tamoyillarni qaror toptirish, siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy, ma'naviy-ma'rifiy islohotlar, joriy etilayotgan qonunlarining mazmuni ommaga manzili yetkazish, oila, mahalla, ta'lim muassasalari va jamoalarida ijtimoiy-ma'naviy muhitni o'rganish va sog'lomlashtirish, "Jaholatga qarshi ma'rifat" shiori ostida jamiyatda davomli ma'naviy-ma'rifiy tarbiya va targ'ibot-tashviqot ishlarini olib borishning strategik yo'nalishlari, ta'sirchan, ijodiy va yangi metodlarini yaratish, tinchlik va osoyishtalikka, mamlakatimizning barqaror taraqqiyotiga, qadriyat va urf-odatlarga hamda insonparvarlik g'oyalariga xavf soluvchi turli ichki va tashqi tahdidlarga qarshi samarali targ'ibot ishlarini olib borish, aholining ijtimoiy-ma'naviy hayotida bunyodkorlik g'oyalarini kuchaytirish, diniy bag'rikenglik va millatlararo totuvlik muhitini yanada mustahkamlash maqsadida oliy ta'lim muassasalarida yangi lavozim, tutorlik faoliyati yo'lga qo'yildi va sohada bir qator farmon, qarorlar qabul qilinmoqda.

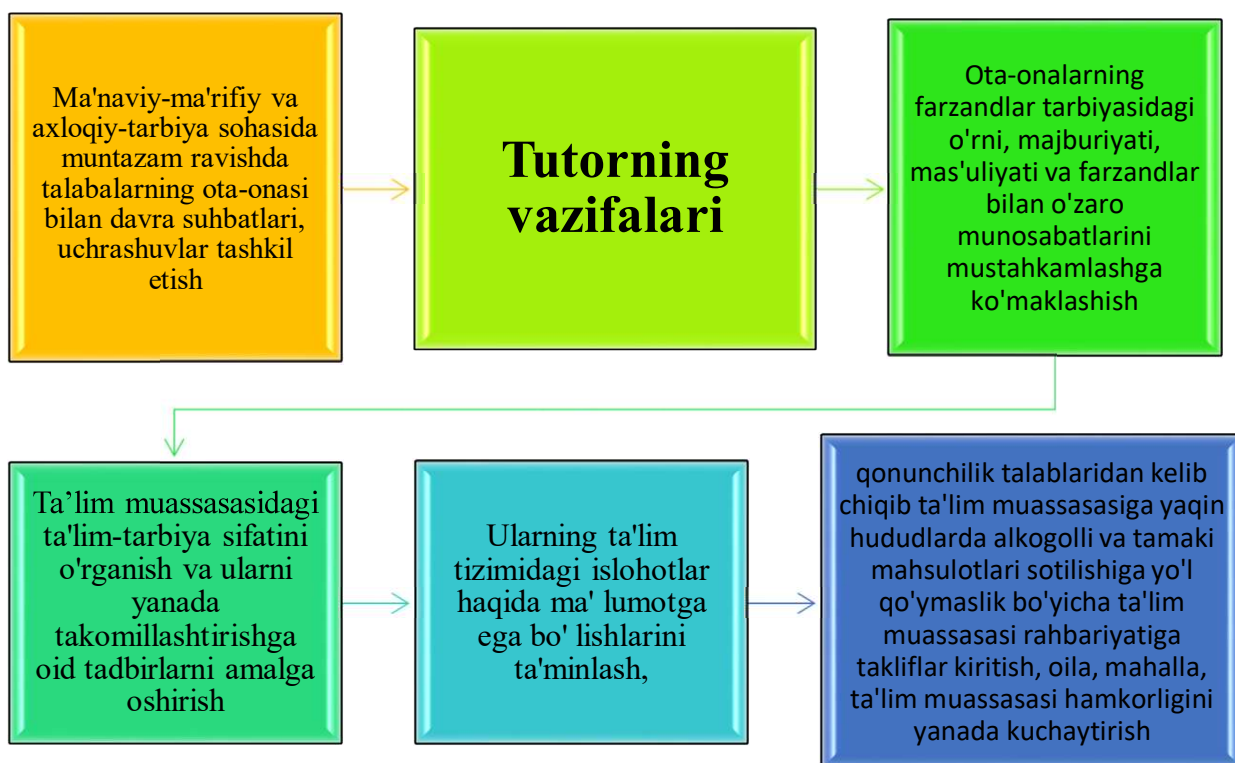
Shuningdek, yuksak axloqiy fazilatlarga ega bo'lgan talabalarining ta'lim olishlarida, darsdan bo'sh vaqtlarini mazmunli tashkil etishlarida ko'maklashadigan, ularni insonparvarlik, adolat, mehnatsevarlik, Vatanga muhabbat ruhida tarbiyalash,

beshta muhim tashabbus doirasida tashkil etilgan to'garak va klublarga jalb etish, ta'lim olish jarayonida yuzaga keladigan barcha masala va muammoni o'rnatilgan tartibda bartaraf etishga qaratilgan faoliyat bilan shug'ullanish borasida imkoniyat beradi [2]. Tutor o'z-o'zini tarbiyalash natijasida olingan bo'lsa-da, bilim beradigan o'qituvchi emas, balki ta'lim olish tajribasini o'rgatadigan inson hisoblanadi. Shunday qilib, har qanday oliy maktabda tutor bo'lishi, agar siz o'zingizni o'qituvchi (bilimdon emas) holatida bo'lishni davom ettirsangiz, u o'qitish metodologiyasini emas, balki mavzuni mohiyatini mustaqil ravishda o'rganishni taklif etadigan shaxs sanaladi. Tutor-ta'lim olishni o'rgatadigan kishi emas, balki u o'z-o'zini tarbiyalash jarayonida bo'lganlarga o'z-o'zini tarbiyalash tajribasini o'rganish va boshqalarga yetkazishni biladi [3.336]. Didaktikada tutor esa o'z-o'zini tarbiyalash jarayonini qo'llab-quvvatlovchi, individual ta'lim qidiradigan, individual ta'lim loyihalari va dasturlarini ishlab chiqish va amalga oshirishni qo'llab-quvvatlovchi pozitsiya turadi. Bu lavozimni bugungi kungacha oliy ta'lim muassasalarida oddiy o'qituvchi murabbiy amalga oshirib kelmoqda edi. Tutorlik faoliyati tarixi haqida gapirar ekanmiz, ta'lim va tarbiya tarixida alohida madaniyat xodimi sifatida qaraladi. Tutorlik faoliyati XIV asrda Buyuk Britaniyada shakllangan soha bo'lib, rivojlanish tarixiga nazar soladigan bo'lsak, yetti yuz yil davomida shakllangan soha sanaladi. Bugungi kunda ommaviy belgilar uzoq masofali ta'lim shakllariga xos bo'lsada, ular ko'p jihatdan o'qituvchilik faoliyatidan farq qilib, tutorlik pozitsiyani qayta tiklashga jahon miqiyosda oliy ta'lim muassasalarida ehtiyoj sezilmoqda. O'z-o'zini tarbiyalashda jamoaviy shakllarni qabul qilmadi, bu esa tutoringning raqamini shakllantirishga imkon berdi [4]. XVII asrda yashagan chex olimi Yan Amos Komenskiy didaktika talabaning faol pozitsiyasini qayta tiklash va o'qituvchining rahbarligi ostida (loyihalar va individual rejalar, jamoaviy ijodiy ta'lim va kompleks ta'lim tizimi) o'z-o'zini o'rgatishning turli shakllari bilan bog'liq ko'plab usullarni yaratgan bo'lsa bularning barchasi ta'lim usullari sanalardi. Tutorlik juda murakkab mazmundagi sohalarda talab etiladi va ular uchun maxsus ma'lumotga ega o'qituvchi singari shaxsiy, shaxsiy harakatlarni talab qiladigan aniq bilim usullari talab etilmaydi.

U o'z tajribalarini baham ko'rishi va boshqalar bilan bunday tajribaning paydo bo'lishi uchun sharoit yaratishi lozim. Tutor ilmiy rahbarga o'xshaydi, faqat uning rahbarligida talabalarni oliy ta'limga moslashuvchanligini tarbiyalash sohasi turadi. Uning ilmiy yangiligi faqat talabalarni bo'lajak hayotga moslashishiga xizmat qiladi. Chunki ular talabalarni qiynagan savollarga o'zlarining javoblarni bilishadi, ularga qanday qilib to'g'ri yo'lni tanlashlarini o'rgatish faoliyatning asosini tashkil etadi. Ular qoidalarini o'rgatadilar va qonunlarni o'rgatadilar. Tutorning boshqa maqsadlari, boshqa uslubi va aloqa uchun sababi bor [5].

Tutor talabalar turar joylarida, ijaradagi va xususiy xonadonlarda yashovchi talabalarning yashash manzillariga muntazam borib, u yerda yaratilgan sharoitlar va talabalarning muammolarini o'rganib borish va ularni yaxshilash choralarini ko'rish faoliyati bilan shug'ullanadi. Tutor o'z faoliyatida amaldagi qonun hujjatlari, oliy ta'lim muassasasi ichki tartib va odob-axloq qoidalariga amal qiladi.

Tutorlik faoliyatining asosiy maqsadlari ta'lim-tarbiya jarayoni samarali tashkil etish, oliy ta'lim muassasasi va talabalar o'rtasidagi munosabatlarni tartibga solish, talabalarga ijtimoiy-ma'naviy va psixologik yordam ko'rsatish, ta'lim olishda va kelajakdagi faoliyatida to'g'ri qaror qabul qilish, kasbiga muhabbatni oshirish, ta'lim-tarbiya jarayoni samaradorligini oshirishga xizmat qilish, talabalar darsga kelib-ketishini nazorat qilish, oila va mahallalar bilan doimiy hamkorlikni ta'minlash, talabalarning dars mashg'ulotlarini o'zlashtirishini tahlil qilish va darsdan bo'sh vaqtlarini mazmunli o'tkazishlarini ta'minlash, ularning ijtimoiy (oilaviy) ahvolidan birdek xabardor bo'lish kabi maqsadlari mavjud bo'lib ushbu maqsadlarni bajarishda quyidagi vazifalarni amalga oshirib borishlari lozim.

O'quv tarbiyaviy ishlar jarayonida talabalarning darslarga qatnashishlari bo'yicha kunlik davomatini yuritib borish, ular tomonidan sababsiz qoldirilgan dars mashg'ulotlari yuzasidan tegishli choralar ko'rish bo'yicha fa'kultet dekanatiga bildirgi kiritib borish, talabalarning darslarni o'zlashtirish darajalarini nazorat qilib borish, innovatsion ta'lim texnologiyalari va o'quv-uslubiy materiallar, axborot-resurslari bilan ta'minlashga hamda ushbu manbalardan keng va unumli foydalanishga ko'maklashish, talaba haqida fa'kultet dekanatiga tushayotgan ma'lumot asosida guruh sardori bilan birgalikda professor-o'qituvchilar bilan suhbatlashish, o'zlashtirishi past talabaga yordamlashib, o'zlashtirish ko'rsatkichi yuqori bo'lgan talabani unga biriktirish, qo'shimcha darslar va maslahatlar tashkil etish, fanlar bo'yicha akademik qarzdorliklarni belgilangan muddatda topshirishini nazorat qilish kabi vazifalarni amalga oshirmoqlari, ilm-fan, innovatsiya va tadqiqotlar sohasida esa iste'dodli va iqtidorli talabalarni aniqlash va ularni maqsadli tayyorlash hamda ilmiy to'garaklar, innovatsion startaplarga va klublarga jalb etish, talabalarni turli ilmiy tadbirlar, konferensiyalar, seminarlar, respublika va xalqaro miqyosdagi olimpiadalar va forumlarda ishtirok etishlarini uyushtirish, talabalarning xalqaro grantlar va

loyihalarda qatnashishlariga ko'mak berish va rag'batlantirish, ilm-fan hamda tadqiqotlarda faol ishtirok etayotgan talabalarni ta'lim muassasasi rahbariyati va jamoat tashkilotlari tomonidan rag'batlantirilishini tashkil etish, talabalarga ilmiy maqolalar yozishda maslahatlar berish va chop etishda yordam ko'rsatish, ularni kelgusida ilmiy faoliyat olib borishlariga yaqindan yordam berish kabilarni bajarishlari ta'lab etiladi bu borada talabalarimiz albatta kelajakda tutorlik faoliyati bilan shug'ullanmoqchi bo'lishsa tashkilotchilik qobiliyatlarini rivojlantirish borasida ko'proq ishlari talab etiladi.

Tutorlarning huquqlari: O'ziga biriktirilgan talabalarning darslarini, talaba davomati, dars sifatining monitoringini olib borish maqsadida kuzatish; TTJga joylashishlari uchun talabalarga e'lon berish, ular tomonidan tegishli hujjatlarni yig'ib taqdim etish hamda tashkil etiladigan komissiya yig'ilishida talabalarning ishtirokini ta'minlash; Talabaning talabalar turar joyidan chiqarilishiga rozilik berish, ularning yashash sharoitlarini yaxshilash bo'yicha takliflar kiritish; O'quv-tarbiyaviy sohalardagi muammolarini bartaraf etish bo'yicha fa'kultet dekanati bilan hamkorlikda ishlash, madaniy-ma'rifiy tadbirlar va sport musobaqalarini o'tkazishda dekanat, rektorat va jamoat tashkilotlari bilan hamkorlik qilish; Talabaga tavsifiroma va akademik ta'til berish masalasini hal etishda ishtirok etish, talaba haqidagi fa'kultetda mavjud ma'lumotlardan to'la foydalanish, talabaning darslariga qatnashishi, o'zlashtirish va ijtimoiy hayotidagi rolga oid takliflarni fa'kultet dekanatiga kiritish, talabaning rag'batlantirilishi yoki jazolanishi va maxsus stipendiyalarga loyiqligi bo'yicha xulosa berish; Yoshlar ittifoqi boshlang'ich tashkiloti, Kasaba uyushmasi va Ta'lim sifatini nazorat qilish bo'limi bilan birgalikdata talaba bilimni odilona baholashni nazorat qilish, Tutor qonun hujjatlarida taqiqlanmagan boshqa huquqlarga ham ega bo'lishi mumkin.

Tutorlarning majburiyatlari: Talabalarning ma'naviy, axloqiy va kasbiy tarbiyasi bilan muntazam shug'ullanish; o'z mahorati, kasbiy tayyorgarligi, nazatiy bilim va ish tajribasini doimiy ravishda oshirib borish; talabalarning sha'ni, qadr-qimmatini va ishchanlik obro'sini hurmat qilish; ta'lim muassasasida professor-

o'qituvchilar tomonidan talabaning obro'-e'tibori va nufuziga dog' tushirishning oldini olish; talabalarning psixologik va o'ziga xos xususiyatlarini, jismoniy va ruhiy salomatligini, fiziologik rivojlanishini hisobga olishi, jismoniy, aqliy, sensor (sezgi) yoki ruhiy nuqsonlari bo'lgan shaxslarni o'qitish uchun shart-sharoitlar yaratilishiga e'tibor qaratish; tutorlik guruhlaridagi talabalarining ma'lumotlar bazasini yaratish va fa'kultetga taqdim etish; talabalar haqidagi shaxsiy ma'lumotlarni ularning rozilgisiz oshkor qilmaslik; tutorlik guruhidagi talabalar turar joyi, liaru, yaqin qarindoshi va o'z uyida istiqomat qiluvchi talabalarning yashash sharoitidan doimiy xabardor bo'lish; talabalarning to'garak va klublarga a'zolikni maksimal darajada ta'minlash va ularning ushbu to'garaklar faoliyatidagi ishtiroki monitoringini yuritish; o'ziga birlashtirilgan akademik guruhlardagi talabalar bilan muntazam (guruhlarda va yakka tartibda) suhbatlar o'tkazib borish; talabalar va ularning ota-onasini yoki boshqa qonuniy vakillarini oliy ta'lim muassasasi ustavi, ichki tartib, odob-axloq hamda TTJdan foydalanish qoidalari va ta'lim faoliyatini tartibga soluvchi boshqa hujjatlar bilan tanishtirishi; akademik guruhlarda dars jadvali asosida har haftada bir marta "Axborot va murabbiylik soati", "Soft skills" treninglari o'tilishini tashkil etish hamda uning samaradorligini ta'minlash; talabalar bilan bog'liq favqulodda muammoli vaziyatlar yuzasidan zudlik bilan fa'kultet dekaniga axborot berish; talabalar o'rtasida huquqbuzarlik, jinoyatchilik va diniy ekstremizmning oldini olish bo'yicha soha mutaxassislari ishtirokida muntazam tushuntirish ishlarini olib borish; alkogol, tamaki va psixotrop vositalar iste'mol qilishning zararli oqibatlari xususida doimiy profilaktik ishlarini tashkil etish; moddiy yordamga muhtoj talabalarni aniqlash, ularni ijtimoiy jihatdan qo'llab-quvvatlash bo'yicha fa'kultet dekaniga taklif kiritish;

Tutor o'z faoliyatida amaldagi qonun hujjatlari, oliy ta'lim muassasasi ichki tartib va odob-axloq qoidalari hamda ushbu nizomga muvofiq boshqa majburiyatlarni bajaradi.

Oliy ta'limda tutorlik bilan birgalikda zamonaviy ta'limga fasilitatorlik faoliyati ham kirib kelmoqda. Fasilitator o'qituvchi singari guruh oldida turgan va ma'ruza o'qiygan kishi emas, o'quv jarayonining faol va ob'ektiv ishtirokchisi, fasilitatorning

roli- muayyan bir guruh odamlarni o'zlarining umumiy maqsadlarini amalga oshirishda har tomonlama qo'llab-quvvatlash, shuningdek, ushbu maqsadlarga erishishda ularga yordam berishdir. "fasilitatsiya" atamasi inglizcha "fasilitati" so'zidan olingan bo'lib, qulay muhit yaratish, yordam

berish, targ'ib qilish, yaratish kabi ma'nolarni anglatadi. Fasilitator faoliyatida ham ijtimoiy va pedagogik salohiyat mavjud bo'lib, shaxsning faoliyati samaradorligi va uning amalga oshirilishi natijasida shaxsning tezligi yoki samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

O'qituvchi-fasilitator-bu o'qituvchi, uning faoliyati ta'limdagi shaxsiy-yo'naltirilgan yondashuv doirasida amalga oshiriladi va ochiqlik bilan tavsiflanadi, o'quvchilarning his-tuyg'ulari, his-tuyg'ulari, tajribalari, muvaffaqiyat va qadr-qimmatlari uchun ularni rag'batlantirish, ularning qobiliyatlari va imkoniyatlariga bo'lgan ishonch munosabati, ularning faoliyati va harakatlarining empatik ko'rinishi [6.16]. Fasilitatorlik -bu o'ziga xos boshqaruv uslubi bo'lib, unda menejment o'zini o'zi boshqarish tizimining o'z-o'zini tashkil etish doirasidan tashqariga chiqmagan holda, boshqaruv va pedagogik jarayonni tashkil etish tizimini yaratishni nazarda tutadi. Qisqacha aytganda, jismoniy tarbiya jarayoni ham, harakatlarning usuli ham, yuqori sifatli va samarali guruhlararo hamkorlikni amalga oshiradigan vositachi bo'lib, guruh hamkorligi va birgalikdagi faoliyat tashkil etishga xizmat qiladi.

Pedagogik fasilitator ta'lim (ta'lim, tarbiya) samaradorligini oshirish va sub'ektlarning rivojlanishini anglatadi, maxsus muloqot uslubi va o'qituvchining

shaxsiyati tufayli kasbiy-pedagogik jarayoni nazorat qiladi [6]. Fasilitator bu bir maqsad doirasida birlashgan guruh faoliyatini rejalashtiradi va boshqaradi, shuningdek, guruh maqsadlariga samarali erishish, har bir ishtirokchi nima qilayotganini aniq tushuntish, guruh a'zolarini muhokamaga yaxshi jalb qilish, o'z imkoniyatlaridan maksimal foydalanish kabi faoliyatni bajarilishini ta'minlaydi.

O'qituvchi-o'qituvchi malakaga ega bo'lishi kerak: ta'lim darsida munozaralarni to'g'ri yo'nalishda qurish, jamoaning turli xil qarorlaridan eng maqbul va ishonchli, shuningdek, muayyan vaziyatda samarali bo'lgan tanlovlarni tanlay olishi kerak. Xavfli qarorlar qabul qilish va ular uchun mas'uliyatni o'z zimmasiga olish. Talabalarning turli guruhlari, muammoli va qiyin bolalar bilan muloqot qilish, suhbatlar, turli formatlarni muhokama qilish va ularni osongina boshqarish nazarda tutadi. Ta'lim ta'sirining turli usullari va vositalarini qo'llash, ularni samarali tarzda birlashtirish, Jamiyat rivojlanishining yangi ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlariga, ta'lim sohasidagi siyosiy yo'nalishlarga osongina moslashishni ta'lab etadi. O'quv muammolari va muammolarini hal qilishda yuzaga keladigan qiyinchiliklarni bartaraf etish, stressli vaziyatlarni bartaraf etish, his-tuyg'ularingizni nazorat qilish, talabalar bilan ochiq muloqot tashkil etiladi. "Shaxsiy rivojlanish uchun rag'batlantirish va o'z fazilatlarini, qobiliyatlarini o'zgartirish, ko'nikmalarni rivojlantirish istagi bo'ladi [10].

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, talabalarni tutorlik va fasilitarolik faoliyatiga tayyorlashdan maqsad, nafaqat oliy ta'lim muassasalarida, balki talimning barcha bosqichlarida ta'lim va tarbiya jarayoni samarali tashkil etish, munosabatlarni tartibga solish, tarbiyalanuvchilarga ijtimoiy-ma'naviy va psixologik jihatdan yordam ko'rsatish, o'z faoliyatlarida to'g'ri qaror qabul qilish, kasbiga muhabbatli bo'lish, bir maqsad doirasida birlashgan guruh faoliyatini chiroyli loyihalab, guruh maqsadiga samarali erishishi uchun vazifalarini aniq tushunishlari, muhokamalarda faol bo'lishlari, o'z imkoniyatlaridan maksimal foydalanish, yetarli bilim, malaka, ko'nikmalarga ega bo'lishlari lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. O‘zbekiston Respublikasining 2020 yil 23 sentabrdagi “Ta’lim to‘g‘risida”gi O‘RQ-637-son qonuni. – <https://lex.uz>
2. Vazirlar Mahkamasi tomonidan 2021-yil 30-sentyabr kuni 412-sonli tyutorlik lavozimini joriy etish maqsadida qabul qilingan buyrug‘i.
3. Горштейн, П.И. Задачи с параметрами. [Текст]/ П.И. Горштейн, В. Б. В.Б. Полонский, М. С. Якир – М: Илекса, - 2003, - 336 с.
4. Костина Н. А. Тьютор как сопровождающий профессиональное развитие педагогов [Текст]/Н. А. Костина. - Сибирский учитель. – 2006.– № 1.
5. Ковалева, Т.М. Введение в тьюторство [Электронный ресурс]/ <http://www.mioo.ru>
6. Зеер, Э. Ф. Личностно-ориентированное профессиональное образование [Текст] / Э. Ф. Зеер, Г. М. Романцев // Педагогика. – 2002. – № 3. – С. 16–21.
7. Oybek Rustamovich Ortiqov O‘QITUVCHI FAOLIYATIDA PEDAGOGIK DEONTOLOGIYA VA KOMPENTLIKNING ROLI VA AHAMIYATI // Scientific progress. 2021. №5
8. Ortiqov, Oybek Rustamovich. "GLOBALLASHUV JARAYONIDA BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARDA MAFKURAVIY IMMUNITETNI RIVOJLANTIRISH OMILLARI." Scientific progress 1.5 (2021).
9. Гулбоев, Акбар Тухтаевич. "АСПЕКТЫ И ОСОБЕННОСТИ ЦЕЛОСТНОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ПРОЦЕССА." Вопросы науки и образования 10 (135) (2021): 29-32.
10. <https://spravochnick.ru/pedagogika/uchitel-fasilitator>